

Literatura universal

Ara que ja han passat els dies del llibre, festes del llibre i fires del llibre (i que a la llibreria i centre cultural Blanquerna de la Calle de Alcalà, que és l'aparador de la Generalitat de Catalunya al rovell de l'ou de Madrid, vam fer oportunament un col·loqui per a explicar com va la literatura catalana, i a penes hi va assistir una dotzena de persones, incloses algunes senyores amb cara de no saber on s'havien ficat...), potser és un bon moment per a parlar de literatura. Perquè supose, estimats lectors, que a vostès els interessa la literatura universal, alguna literatura particular, o simplement la literatura. Supose que sí. Potser no gaire, potser a penes una mica, però sí. Entre altres coses, perquè ningú no s'atreveix a dir que no: la perfecta falta d'interès per la literatura és una cosa molt lletja, com la falta d'amor per l'art o per la música, o simplement per allò que en general en diem *cultura* (cf. el meu article de la setmana passada). Tanmateix, què volen que els diga: la ignorància de la literatura és la condició habitual. Inclosos, ai dolor, els programes d'educació bàsica, mitjana i universitària legalment vigents (legalment vigents des fa dècades: ja en parlava ací mateix fa quinze anys). I, malgrat tot, flotem: potser en el buit, o en l'aire subtil de les hores perdudes, però flotem, surem, no ens afonem del tot. En realitat no sé, per molt que hi pense –ni sé si ho sap ningú–, com de reduït i petit és el percentatge de la població a qui interessa de debò la literatura: la literatura com a art expressiva i com a llenguatge, com a creació estètica, com a experiència, com a manera d'eixamplar l'horitzó de la vida. Com a patrimoni universal, i per tant com a solatge, reserva de continguts i de sentits, com a història de la cultura. No els premis dits literaris, ni les presentacions o les novetats, ni els èxits de vendes, ni la indústria i el comerç del paper imprès i relligat. No les notícies ni els noms, sinó la literatura. Qui sap, però, si no deu estar tot tan perdut com suposa el gran Harold Bloom, anarcopatriarca de la crítica clàssica: llegeu-vostès *El cànon occidental* (si en poden suportar la desastrosa traducció catalana), un patracol fabulós basat en el principi que Shakespeare és Déu Omnipotent, o el seu enviat en aquest món, però que en el fons resulta

Joan Francesc Mira

molt més estimulant i divertit que la major part dels *best-sellers* i novel·les d'embolics, història falsa i aventures. Amb una mica de sort, potser encara continua existint una considerable minoria, com *abans*, que no solament compra llibres

(se'n venen més que mai, això és pura evidència), sinó que compra llibres *bons* i damunt els llegeix. I que, a més a més, quan li'n donen l'ocasió, s'interessa fins i tot per una cosa tan impalpable i etèria com la *creació literària*.

Existim, doncs, autors, lectors, i un petit petit públic interessat. Però existim amb gran dificultat. I en el cas dels més joves, la literatura no existeix gràcies a les previsions dels plans d'estudi, sinó *a pesar* d'aquestes previsions, i supose que fins i tot *contra* les previsions legalment establertes. Perquè allò que està legalment previst és que desaparega la substància mateixa de la literatura, que no és un passatemps més com els dibuixos animats, el bricolatge o col·leccionar obres en fascicles. La literatura és la Literatura Universal, amb majúscules, i això és el que ha estat condemnat per successius ministeris o conselleries, consells de rectors o de facultat, i comissions de planificació. S'ha acabat. Ni en el batxillerat, ni en les llicenciatures *de lletres*, ni tan sols a les facultats de filologia. *Abans*, en temps de pedagogia primitiva, previs a les successives reformes i catàstrofes, la Literatura Universal era una assignatura, i una assignatura seriosa, en el batxillerat i en el primer cicle de les carreres de lletres. De manera que els estudiants, més bé o més malament, eixíem d'aquell primitiu sistema amb algun coneixement d'edats i d'èpoques, autors, obres i textos. Sabíem, més o menys, on situar Homer, *Èdip rei*, *l'Eneida*, Ciceró, Dante, Petrarca i Boccaccio, Molière i Racine, *Hamlet*, el *Faust* de Goethe, el geperut de Nôtre Dame, *l'Sturm und Drang*, Dostoievski, i fins i tot *Les fleurs du mal*. Doncs tot això s'ha acabat: el sistema no ho permet. Per al sistema, un llicenciat en història no ha de saber situar els trobadors o la *Divina Comèdia*, i un llicenciat en filologia anglesa no ha de saber qui eren Virgili o Eurípides. I, malgrat tot, la literatura existeix encara. Deu ser per raons que no han entès mai, gràcies a Déu, els degans de facultat i els planificadors ministerials.

“La literatura és la Literatura Universal, amb majúscules, i això és el que ha estat condemnat per successius ministeris o conselleries, consells de rectors o de facultat, i comissions de planificació. S’ha acabat. Ni en el batxillerat, ni en les llicenciatures ‘de lletres’, ni tan sols a les facultats de filologia”